

หน่วยงาน Think Tank ในกิจการความมั่นคงแห่งชาติ

พันเอก ดร.ธีรนนท์ นันทขว้าง
รองผู้อำนวยการกองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย

1. หน่วยงาน Think Tank ในปัจจุบัน

จากข้อมูลที่รวบรวมได้ล่าสุดหน่วยงาน Think Tank ทั่วโลกนั้นมีอยู่ 5,465 แห่ง เป็นหน่วยงาน Think Tank ของเอเชีย 653 แห่ง และเป็นของสหรัฐอเมริกา 1,872 แห่ง ที่เหลือเป็น Think Tank ของประเทศตะวันตกเสียส่วนใหญ่ ซึ่งตัวเลขเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความขาดแคลนหน่วยงาน Think Tank ทั้งในกลุ่มประเทศในทวีปเอเชีย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยที่มีหน่วยงาน Think Tank อยู่แต่ไม่ได้ปรากฏนามที่รู้จักในระดับนานาชาติเท่าใดนัก เพราะยังเสนอผลงานที่อยู่ในวงจำกัดไม่เป็นที่แพร่หลาย ในขณะที่หลายประเทศให้ความสำคัญกับหน่วยงาน Think Tank และบุคลากรในหน่วยงาน Think Tank ที่มีความสามารถมักจะถูกทาบทามตัว ให้ไปเป็นที่ปรึกษาหรือจัดทำนโยบายให้กับรัฐบาลเพื่อใช้ในการบริหารประเทศ

2. บทบาทและสถานะของหน่วยงาน Think Tank

สำหรับหน่วยงาน Think Tank นั้นเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการกำหนดทิศทางของประเทศแต่ละประเทศ เพราะ หน่วยงาน Think Tank เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการ ศึกษา วิเคราะห์ วิพากษ์ สังเคราะห์ และเปรียบเทียบนโยบายสาธารณะ ต่างๆ ที่ได้ถูกหนดจากผู้ที่มิอำนาจหน้าที่ แล้วนำเสนอออกมาในรูปแบบของเอกสารแสดงความคิดเห็น (Commentaries) เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) และเอกสารวิเคราะห์เชิงนโยบาย (Policy Brief)

ในเอกสารที่ถูกจัดทำโดยหน่วยงาน Think Tank เหล่านี้จะเปรียบเสมือนกับการช่วยเหลือในการปรับแต่งนโยบายสาธารณะให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง นอกจากนี้ยังช่วยให้ทราบถึงประเด็นปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาภายหลังจากที่มีการกำหนดนโยบายกำหนดนโยบายสาธารณะออกมา หรืออาจจะมีการศึกษาในรูปแบบของการเปรียบเทียบเชิงนโยบายเพื่อให้ ข้อดี ข้อเสีย และความแตกต่างของนโยบาย เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบายสาธารณะที่เหมาะสม ต่อไปในอนาคต

3. หน่วยงาน Think Tank ในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยนั้น หน่วยงานที่ถูกจัดให้เป็นหน่วยงาน Think Tank นั้นมีจำนวนอยู่พอสมควร มีทั้งเป็น หน่วยงานที่ขึ้นตรงกับรัฐ หน่วยงานที่ขึ้นตรงกับสถาบันการศึกษา หน่วยงานที่ขึ้นตรงกับภาคเอกชน และ หน่วยงานอิสระ โดยแต่ละ Think Tank จะมีรูปแบบในการดำเนินการที่แตกต่างกันไป บางครั้งดำเนินการในลักษณะของงานวิจัยเชิงวิชาการ มากกว่าที่จะเป็นการวิจัยเชิงนโยบายหรือการวิเคราะห์เชิงนโยบาย หน่วยงาน Think Tank ที่ได้รับยอมรับว่าเป็นหน่วยงาน Think Tank ที่มีชื่อเสียงในประเทศไทย ได้แก่ สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ (The Institute of Security and International Studies : ISIS) และสถาบันเอเชียศึกษา ซึ่งทั้ง 2 หน่วยงานของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในส่วนของหน่วยงานด้านความมั่นคง Think Tank ที่ปรากฏให้เห็นจะประกอบไปด้วย หน่วยงานตามกระทรวงดังนี้

- 3.1 กระทรวงกลาโหม ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เป็นหน่วยงานขึ้นตรงกองบัญชาการกองทัพไทย และ คลังสมองวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ที่มีสภาพเป็นนิติบุคคลไม่ใช่หน่วยงานของรัฐแต่มีที่ตั้งอยู่ในวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย
- 3.2 กระทรวงมหาดไทยมี สถาบันดำรงราชานุภาพ เป็นหน่วยงานขึ้นตรงสำนักงานปลัดกระทรวง
- 3.3 กระทรวงการต่างประเทศมี สถาบันการต่างประเทศสทรามย์ เป็นหน่วยงานขึ้นตรงกระทรวง
- 3.4 กระทรวงการคลังมี สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง เป็นหน่วยงานขึ้นตรงกระทรวง
- 3.5 กระทรวงคมนาคม มีสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร เป็นหน่วยงานขึ้นตรงกระทรวง

4. ข้อเสนอแนะ

การกำหนดนโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ เพราะนโยบายดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับผลประโยชน์ของชาติ หน่วยงาน Think Tank ที่เกี่ยวข้องกับกิจการด้านความมั่นคงควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 4.1 กระทรวงที่เป็นหน่วยงานด้านความมั่นคง ควรมีหน่วยงาน Think Tank เป็นหน่วยงานขึ้นตรงในระดับกระทรวง เพื่อทำหน้าที่ในการ ศึกษา วิเคราะห์ วิพากษ์ สังเคราะห์ และเปรียบเทียบนโยบายสาธารณะด้านความมั่นคงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองกระบวนการในการกำหนดนโยบายสาธารณะได้อย่างรวดเร็ว รองรับกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างทันทั่วถึง
- 4.2 ควรเป็นหน่วยงานที่มีโครงสร้างในการบริหารจัดการที่มีลักษณะพิเศษ ไม่มีโครงสร้างการจัด ระเบียบ และข้อบังคับ ที่มีลักษณะเป็นแบบราชการ ผู้บริหารหน่วยงานควรมีการสรรหา และเพื่อให้มีวิสัยทัศน์ และมีความสามารถในการบริหารจัดการหน่วยงาน Think Tank ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 มีการจัดตั้งประชาคมเครือข่าย Think Tank ด้านความมั่นคง ซึ่งอาจจะรวมถึงหน่วยงาน Think Tank ของสถาบันการศึกษา และหน่วยงาน Think Tank ของต่างประเทศ เพื่อสร้างความแข็งแกร่ง สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ร่วมกันเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ และรวมถึงการทำงานร่วมกันอย่างประสานสอดคล้อง ในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และการรักษาผลประโยชน์ของชาติไว้ได้ในที่สุด